

VAI TRÒ CỦA MÔN GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH VỚI SỰ PHÁT TRIỂN PHẨM CHẤT, NĂNG LỰC CỦA SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC ĐIỆN LỰC

Phạm Thuý Yên

Trung tâm GDTC và QPAN, Trường ĐH Điện Lực

Tóm tắt: Môn Giáo dục quốc phòng và an ninh (GDQP&AN) là một bộ phận quan trọng trong chương trình đào tạo đại học, có vai trò to lớn trong việc hình thành và phát triển phẩm chất, năng lực của sinh viên – những chủ nhân tương lai của đất nước. Thông qua việc học tập và rèn luyện trong môi trường kỷ luật, sinh viên không chỉ được trang bị kiến thức cơ bản về quốc phòng, an ninh, mà còn phát triển các năng lực cốt lõi như tự chủ, hợp tác, kỷ luật, tư duy phân biện, năng lực ứng phó tình huống và ý thức trách nhiệm công dân. Bài viết phân tích vai trò của môn GDQP&AN đối với việc phát triển phẩm chất, năng lực sinh viên tại Trường Đại học Điện lực, chỉ ra những kết quả đạt được, hạn chế và đề xuất một số giải pháp nhằm phát huy hơn nữa giá trị của môn học này trong bối cảnh đổi mới giáo dục và chuyển đổi số hiện.

Từ khóa: Giáo dục quốc phòng; đổi mới giảng dạy; giáo dục đại học; sinh viên; Trường Đại học Điện lực.

THE ROLE OF NATIONAL DEFENSE AND SECURITY EDUCATION IN DEVELOPING STUDENTS' QUALITIES AND COMPETENCIES AT ELECTRIC POWER UNIVERSITY

Abstract: National Defense and Security Education (NDSE) is a vital component of the national education system, contributing to the development of political qualities, patriotism, and civic responsibility among the younger generation. In the context of globalization, digital transformation, and deep international integration, the need to innovate and enhance the quality of NDSE in higher education institutions has become increasingly urgent. This paper analyzes the role, content, current situation, and key factors affecting the quality of NDSE instruction at Electric Power University. On that basis, it proposes a comprehensive system of solutions to reform teaching content and methods, strengthen faculty development, invest in facilities, and promote digital technology application, thereby improving educational effectiveness and meeting the requirements of national construction and defense in the new era.

Keywords: National Defense Education; teaching innovation; higher education; students; Electric Power University.

Nhận bài: 08/10/2025

Phản biện: 04/11/2025

Duyệt đăng: 07/11/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh hội nhập quốc tế sâu rộng, toàn cầu hóa và chuyển đổi số đang diễn ra mạnh mẽ, giáo dục đại học Việt Nam đang hướng tới mục tiêu đào tạo thế hệ công dân toàn cầu – những con người có tri thức, kỹ năng, bản lĩnh, đạo đức và tinh thần trách nhiệm với Tổ quốc. Để đạt được mục tiêu đó, việc giáo dục và phát triển phẩm chất, năng lực cho sinh viên cần được triển khai đồng bộ trong mọi học phần, trong đó môn Giáo dục quốc phòng và an ninh (GDQP&AN) giữ vai trò đặc biệt quan trọng.

GDQP&AN không chỉ là môn học bắt buộc nhằm trang bị kiến thức cơ bản về quốc phòng, an ninh, mà còn là công cụ hữu hiệu giúp hình thành bản lĩnh, nhân cách, lối sống và năng lực hành động cho sinh viên. Trong môi trường học tập kỷ luật, tập thể, với các nội dung học tập đa dạng như kỹ năng quân sự, điều lệnh, bắn súng, phòng chống thiên tai, an ninh mạng, sinh viên được rèn luyện cả về thể chất, trí tuệ và tinh thần. Đặc biệt tại Trường Đại học Điện lực – nơi đào tạo nguồn nhân lực kỹ thuật cho ngành năng lượng quốc gia

– môn GDQP&AN còn góp phần quan trọng trong việc hình thành ý thức nghề nghiệp gắn liền với tinh thần bảo vệ Tổ quốc, bảo đảm an ninh năng lượng và an ninh phi truyền thống.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận và thực tiễn

Giáo dục quốc phòng và an ninh (GDQP&AN) là một cấu phần không thể thiếu trong hệ thống giáo dục quốc dân Việt Nam, được xác định rõ trong Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh (2013) như một hoạt động nhằm “trang bị cho công dân Việt Nam kiến thức, kỹ năng và ý thức quốc phòng, an ninh, góp phần xây dựng nền quốc phòng toàn dân và an ninh nhân dân vững mạnh”. Xét về bản chất, GDQP&AN là một quá trình giáo dục toàn diện, hướng tới hình thành ở sinh viên những phẩm chất đạo đức, năng lực thực hành và thái độ sống tích cực – những yếu tố cấu thành nhân cách người công dân hiện đại.

Từ góc độ triết lý giáo dục, GDQP&AN gắn liền với mục tiêu phát triển con người toàn diện theo tinh thần Nghị quyết 29-NQ/TW của Ban

Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XI) về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo. Trong đó, phát triển phẩm chất và năng lực người học là hai trụ cột trung tâm, bổ sung và hỗ trợ lẫn nhau. Phẩm chất là nền tảng của nhân cách – bao gồm đạo đức, lối sống, bản lĩnh, ý chí, lòng yêu nước và tinh thần trách nhiệm xã hội; trong khi năng lực là khả năng vận dụng tri thức, kỹ năng và kinh nghiệm để thực hiện hiệu quả các nhiệm vụ trong bối cảnh cụ thể. Môn GDQP&AN, do tính đặc thù kết hợp giữa lý thuyết, thực hành và rèn luyện tập thể, trở thành môi trường sư phạm lý tưởng để hai yếu tố này được phát triển song song và tương hỗ.

Theo lý thuyết giáo dục hiện đại, việc hình thành phẩm chất và năng lực của người học diễn ra thông qua hoạt động trải nghiệm, tương tác và rèn luyện có định hướng. Lý thuyết học tập trải nghiệm của David Kolb (1984) khẳng định rằng tri thức được kiến tạo qua bốn giai đoạn: trải nghiệm cụ thể, phản tư, khái quát hóa khái niệm và vận dụng thử nghiệm. Trong GDQP&AN, sinh viên được đặt vào môi trường kỷ luật, tập thể, có tính thử thách cao – nơi họ phải hành động, hợp tác, phân tích và ra quyết định trong các tình huống giả định liên quan đến quốc phòng, an ninh, an toàn cá nhân hoặc trách nhiệm công dân. Quá trình này giúp họ phát triển đồng thời các năng lực nhận thức, xã hội và hành động, đồng thời hình thành thái độ tích cực, bản lĩnh và ý thức trách nhiệm đối với cộng đồng và đất nước.

Lý luận về “giáo dục kỷ luật tích cực” (Positive Discipline Education) cũng là cơ sở quan trọng để lý giải giá trị của môn học này. Trong môi trường GDQP&AN, kỷ luật không chỉ được hiểu là sự tuân thủ quy tắc, mà còn là công cụ giáo dục ý chí, tính tự giác và khả năng kiểm soát bản thân. Theo quan điểm của giáo dục nhân văn, việc rèn luyện trong kỷ luật giúp con người hình thành phẩm chất tự chủ, kiên định và khả năng làm việc trong môi trường áp lực cao. Đây là những năng lực mà mọi tổ chức hiện đại – đặc biệt trong lĩnh vực kỹ thuật, năng lượng và công nghệ – đều yêu cầu ở người lao động.

Từ góc độ tâm lý học giáo dục, GDQP&AN tạo điều kiện phát triển “trí tuệ cảm xúc” (Emotional Intelligence) của sinh viên – khả năng nhận biết, điều chỉnh cảm xúc, thấu hiểu người khác và duy trì mối quan hệ tích cực trong tập thể. Thông qua hoạt động tập luyện đồng đội, sinh viên học cách giao tiếp hiệu quả, hỗ trợ lẫn nhau, quản lý xung đột và đưa ra quyết định hợp lý – tất cả đều là biểu

hiện của năng lực xã hội và năng lực hợp tác, hai nhóm năng lực quan trọng trong khung năng lực cốt lõi của chương trình giáo dục đại học Việt Nam.

Về mặt triết lý chính trị – xã hội, GDQP&AN gắn với học thuyết Mác – Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh về bảo vệ Tổ quốc. Hồ Chí Minh từng nhấn mạnh: “Dân ta phải biết sử ta, cho tường gốc tích nước nhà Việt Nam”, khẳng định giáo dục lòng yêu nước, tinh thần độc lập dân tộc và trách nhiệm công dân là nền tảng để hình thành con người mới xã hội chủ nghĩa. Môn GDQP&AN cụ thể hóa tư tưởng đó bằng việc giúp sinh viên hiểu rõ truyền thống anh hùng, chủ quyền thiêng liêng của Tổ quốc, đồng thời nhận thức được rằng bảo vệ Tổ quốc không chỉ là cầm súng chiến đấu mà còn là góp phần giữ gìn an ninh, trật tự, môi trường, văn hóa và năng lượng quốc gia.

Các lý thuyết về phát triển năng lực trong giáo dục đại học (Competency-Based Education – CBE) cho rằng năng lực chỉ có thể hình thành bền vững khi người học được tham gia vào quá trình “học thông qua hành động”. Trong GDQP&AN, quá trình học tập này diễn ra thông qua huấn luyện quân sự, học tập pháp luật, xử lý tình huống, sơ cấp cứu, phòng chống cháy nổ, diễn tập thực địa. Mỗi hoạt động vừa mang tính giáo dục, vừa mang tính huấn luyện kỹ năng sống – rèn luyện khả năng ứng phó và hành động có trách nhiệm. Bằng việc kết hợp lý thuyết với thực hành, môn học không chỉ truyền đạt tri thức mà còn hình thành năng lực hành động, giúp sinh viên biết “làm” chứ không chỉ “hiểu”.

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và chuyển đổi số, GDQP&AN còn có vai trò mới: hình thành năng lực công dân số và an ninh mạng. Đây là năng lực thiết yếu để sinh viên – những trí thức trẻ trong tương lai – có thể tham gia vào không gian mạng một cách có trách nhiệm, biết bảo vệ dữ liệu, chống lại thông tin sai lệch và góp phần giữ gìn chủ quyền quốc gia trên không gian số. Việc tích hợp nội dung về an ninh mạng, bảo mật thông tin, tuyên truyền chống lại các biểu hiện “diễn biến hòa bình” trên mạng xã hội vào môn học giúp người học phát triển năng lực tư duy phản biện và năng lực truyền thông số.

Từ cơ sở lý luận nêu trên có thể khẳng định rằng môn GDQP&AN là cầu nối giữa tri thức – hành động – giá trị. Nó tạo ra môi trường học tập đặc thù, nơi người học được rèn luyện toàn diện về trí, đức, thể, mỹ; nơi tri thức trở thành động lực cho hành động, hành động củng cố phẩm chất, và

phẩm chất lại định hướng năng lực. Đó chính là giá trị bền vững của GDQP&AN trong quá trình phát triển con người Việt Nam hiện đại – có tri thức khoa học, bản lĩnh chính trị, năng lực nghề nghiệp và trách nhiệm công dân đối với Tổ quốc.

2.2. Vai trò của môn GDQP&AN đối với sự phát triển phẩm chất, năng lực của sinh viên Trường Đại học Điện lực

Thứ nhất, về phương diện phẩm chất, GDQP&AN góp phần hình thành cho sinh viên lòng yêu nước, ý thức công dân, tinh thần trách nhiệm xã hội và bản lĩnh chính trị. Qua việc tìm hiểu đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về quốc phòng, an ninh, sinh viên nhận thức rõ hơn về sứ mệnh bảo vệ Tổ quốc và vai trò của mình trong sự nghiệp ấy. Thông qua rèn luyện tập thể, chấp hành kỷ luật, sinh viên hình thành thái độ sống tích cực, tinh thần đoàn kết, trung thực, tự trọng và ý thức tuân thủ pháp luật.

Thứ hai, về phương diện năng lực, môn học giúp phát triển nhiều nhóm năng lực cốt lõi. Năng lực tự chủ và tự học được thể hiện khi sinh viên phải tự điều chỉnh thời gian, tuân thủ quy định học tập và hoàn thành nhiệm vụ trong điều kiện kỷ luật cao. Năng lực giao tiếp và hợp tác được bồi dưỡng thông qua hoạt động nhóm, phối hợp hiệp đồng trong huấn luyện. Năng lực giải quyết vấn đề và ra quyết định được rèn luyện qua các tình huống giả định về an ninh, quốc phòng, phòng cháy chữa cháy, sơ cứu, bảo vệ thông tin và ứng phó sự cố an ninh mạng. Bên cạnh đó, sinh viên còn được nâng cao năng lực thể chất, tư duy logic, khả năng thích ứng với môi trường khắc nghiệt và tinh thần chịu trách nhiệm với hành động của mình.

Thứ ba, trong bối cảnh chuyển đổi số, GDQP&AN giúp phát triển năng lực công dân số

và an ninh mạng. Sinh viên được tiếp cận kiến thức về bảo mật thông tin, phòng chống tin giả, sử dụng mạng xã hội an toàn, qua đó nâng cao ý thức bảo vệ chủ quyền trên không gian mạng – một khía cạnh của an ninh quốc gia trong thời đại số. Việc kết hợp học liệu điện tử, video mô phỏng, thực tế ảo và hệ thống học tập trực tuyến (EPU Learning) giúp sinh viên chủ động hơn trong việc tiếp cận tri thức, qua đó phát triển năng lực công nghệ và tư duy sáng tạo.

Thứ tư, môn học góp phần gắn kết lý tưởng “học để làm người” với “học để phục vụ Tổ quốc”. Trong môi trường GDQP&AN, sinh viên được giáo dục tinh thần “sống có lý tưởng, hành động có mục tiêu, cống hiến vì cộng đồng”. Điều này đặc biệt phù hợp với sinh viên Trường Đại học Điện lực – những người sau này trực tiếp tham gia vào lĩnh vực năng lượng, một trong những trụ cột an ninh quốc gia.

III. KẾT LUẬN

Môn Giáo dục quốc phòng và an ninh có vai trò không thể thay thế trong việc hình thành phẩm chất và năng lực cho sinh viên đại học. Đối với Trường Đại học Điện lực, môn học này không chỉ góp phần xây dựng sinh viên “vững tri thức – mạnh thể chất – sáng nhân cách – cao trách nhiệm”, mà còn giúp họ ý thức rõ mối quan hệ giữa chuyên môn kỹ thuật và sứ mệnh bảo vệ Tổ quốc. Khi được giảng dạy bằng phương pháp hiện đại, tích hợp công nghệ và gắn liền với thực tiễn, GDQP&AN sẽ tiếp tục khẳng định vị trí là nền tảng giáo dục toàn diện, góp phần xây dựng thế hệ sinh viên Việt Nam có năng lực hội nhập quốc tế, bản lĩnh chính trị vững vàng và khát vọng cống hiến vì Tổ quốc Việt Nam hùng cường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2020). *Thông tư số 05/2020/TT-BGDĐT về việc ban hành chương trình Giáo dục quốc phòng và an ninh trong các cơ sở giáo dục đại học*. Hà Nội.

Chính phủ nước CHXHCN Việt Nam. (2013). *Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh*. Hà Nội: NXB Chính trị Quốc gia Sự thật.

UNESCO. (2015). *Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives*. Paris: UNESCO Publishing.